

N Á V R H

orientácie Slovenského geologického úradu v prieskume nerastných surovín

JÁN SLÁVIK

Geologická aktivita na poli vyhľadávania a prieskumu nerastných surovín v priebehu posledných 20-tich rokov bola limitovaná — podľa našej mienky — nie potenciálnymi možnosťami územia Slovenska, ale často neprimerane usmernená do koncepčného rámca rozvoja ťažkého priemyslu. To spôsobilo nerovnovážny vývoj surovinovej základne a značná finančná i mentálna kapacita bola sústredená do takých geologických akcií, ktoré nemohli zaručiť optimálne surovinové využitie územia Slovenska. Geológia môže teda taktiež slúžiť ako evidentný príklad disproporčného vývoja, ktorý podmienil nesprávnu štruktúrnu skladbu slovenskej ekonomiky. Dôsledok toho je to, že dnes dovážame zo zahraničia aj tie výrobky, pre výrobu ktorých máme nesmierne surovinové rezervy (cement, tehly).

Súčasná politicko-ekonomická klíma nás zaväzuje s veľkou vážnosťou sa zamerať na zabezpečenie surovinovej palety, ktorá:

1. môže urýchlene pomôcť štruktúrnej prestavbe slovenskej ekonomiky,
2. zabezpečiť kontinuitu existencie ekonomiky výhodných podnikaní, ktoré sú ohrozené vyčerpaním surovinových rezerv,
3. môže vyvolať nové, ekonomicky výhodné priemyselné podnikanie na Slovensku.

Z hľadiska orientácie prospekčných programov môžeme rozdeliť požadované nerastné suroviny do dvoch skupín:

1. nerastné suroviny, ktorých potreba v československej ekonomike je ďaleko väčšia než sú možnosti ich zabezpečenia,
2. nerastné suroviny, ktorých zásoby na Slovensku z hľadiska možnej spotreby prakticky sú neobmedzené, ale množstvá, ktoré potrebujeme zabezpečiť, sú limitované plánovanou spotrebou či už v rámci československej ekonomiky alebo aj na prípadný vývoz (cement, vápno, tehliarské výrobky, expandované materiály, keramické materiály a pod.).

Považujeme za potrebné zdôrazniť, že nerovnováha na surovinovom trhu v ČSSR a na Slovensku zvlášť si od nás, geológov, vyžaduje, aby sme sa v prvom rade zamerali zabezpečiť tie surovinové zdroje, ktoré budú môcť byť v najkratšom čase priemyselne využité a kde vložené investičné prostriedky sa veľmi rýchlo navrátia. V súhlase s opatreniami a programovými vyhláseniami stranníckej i štátnej reprezentácie sú nerastné suroviny takéhoto druhu uvedené v druhej skupine. Sú to najmä suroviny pre výrobu dnes veľmi požadovaných stavebných hmôt, ako tehla, vápno, cement, stavebný kameň, krytina a stavebná keramika. Na zabezpečenie tohoto surovinového sortimentu budeme v najbližších rokoch klásť veľký dôraz, aby sme — najneskôr do konca päťročnice — mali pripravené suroviny práve tak z hľadiska množstva, ako aj z hľadiska ich skladby pre očakávaný prudký rozvoj stavebného priemyslu. Sme presvedčení, že sa nám podarí pokryť tieto nároky v plnej miere.

Nesmieme si predstavovať, že táto úloha je jednoduchá. Rámcový plán vlády

SSR predpokladá, že stavebná výroba v roku 1980 má dosiahnúť takmer dvojnásobok objemu roku 1960 a z toho investičná výstavba viac než dvojnásobok. Toto si bude vyžadovať zvýšiť výrobu stavebných hmôt najmenej 2,6 krát. Ak si túto skutočnosť premietneme do praxe, jednoznačne nám z toho vyplýva, že v priebehu najbližších troch – štyroch rokov musíme preskúmať a overiť zásoby pre celý rad tehelní, kameňolomov, vápeniek, cementární, štrkovísk a pieskovní, pričom nebudeme môcť zabudnúť na dopĺňajúci sortiment, t. j. na overenie niektorých keramických surovín, ľahčených stavebných hmôt, izolačných hmôt a pod.

K výnimočne naliehavým úlohám, vyplývajúcim z potreby zabezpečenia existujúcich priemyselných závodov, patrí zo sortimentu nerudných surovín aj preskúmanie možnosti výskytu ďalšieho ložiska magnezitu v oblasti Podrečian a ložiska mastenca v oblasti Hnúšte ako náhrady za ložiská, ktoré budú v najbližšej budúcnosti vyčerpané. To isté platí aj o prieskume azbestov či už chryzolitových alebo amfibolických tým skôr, že prvé orientačné výsledky súčasne realizovaného prospekčného programu sú slubné.

Skupina surovín, ktoré sú pre československú ekonomiku zaujímavé v neobmedzených množstvách, ak pravda ekonomické faktory produkcie sú zmerateľné so svetovými cenami, sme v zložitej situácii. Vyhľadávanie ich ložísk si vyžaduje dlhodobý, prevažne nákladný a na vysokej odbornej úrovni riešený geologicko-vyhľadávací program. Z týchto surovín stoja na prvom mieste živice. Súčasná produkcia živíc v ČSSR kryje našu spotrebu len na niekoľko málo %. Výsledky štruktúrno-geologickej analýzy územia ČSSR, ak ich zrovnáme so štruktúrnym vývojom napr. v Rakúsku, sú z hľadiska prognózy živíc povzbudivé; nevylučuje sa možnosť objavenia nových ložísk nafty a plynu, ktoré by mohli pozmeniť bilanciu ČSSR dokonca radove. Aby sa však dosiahol tento cieľ, je potrebné vykonať hlboké analýzy geologickej stavby nádejných území, definovať prognózne štruktúry a preveriť ich technickými prácami. Realizácia tohoto zámeru bude iste nákladná, pretože naftonosné štruktúry budeme musieť vyhľadávať aj v hĺbkach okolo 4 km. Zatiaľ nedisponujeme ani technickými ani finančnými kapacitami, ktoré by už dnes umožnili tento prospekčný program realizovať. Pravda, ani štruktúrno-geologické spracovanie slovenského územia ešte nedosiahlo takú úroveň, aby sme mohli tento rozsiahly program započať. Súčasná práca sú orientovaná predovšetkým na preverenie plytkých štruktúr a na zabezpečenie kontinuity súčasnej produkcie živíc. Na základe výsledkov získaných geologickou analýzou postupne pripravujeme prospekčný program na principiálne riešenie naftonosnosti hlbokých štruktúr.

Zložitá je otázka ďalšieho vyhľadávania rudných ložísk na území Slovenska. Za súčasnej ekonomickej situácie považujeme za správne radikálne obmedzenie geologickej aktivity vo sfére čiste sideritových a mangánových rúd.

Oloveno-zinkové rudy Slovenska zvýšili svoju otrasenú atraktivitu objavom hydrometazomatických telies v nižšej štruktúrnej etáži banskoštiavnického revíru a to urobilo z neho najperspektívnejšiu polymetalickú oblasť v ČSSR. Problém je však v tom, že v ČSSR doposiaľ nemáme hutnú kapacitu, ktorá by tieto rudy zhutňovala a vývoz koncentrátov je ekonomicky krajne nevýhodný. Neveľký rozsah dnešnej ťažby neumožňuje dosiahnúť ekonomické parametre ťažených rúd, porovnateľných so svetovými cenami. Rozhodnutie o ďalšom prieskume polymetalických rúd v štiavnickej oblasti a inde teda závisí od stavby huty na území ČSSR. Toto rozhodnutie je však ovplyvnené aj kapacitou

ložiska. Ak sa rozhodne o výstavbe huty ISM (Imperial Smelting Process), budeme musieť vložiť značné prostriedky na overenie množstva a kvality polymetalických rúd v banskoštiavnickom rajóne a postupne preverovať ďalšie výskyty Pb – Zn rúd na Slovensku. V negatívnom prípade budeme nútení skúmať oloveno-zinkových rúd z nášho dlhodobého programu vypustiť.

Odlíšná je situácia v medených rudách. Súčasná cenová úroveň na svetovom trhu umožňuje využívať domáce surovinové kapacity a tým sa vytvára priestor pre ďalší prieskum medených rúd hlavne v severnej časti Spišsko-gemerského rudohoria, ale aj v Banskej Štiavnici a v hodrušskej časti banskoštiavnického revíru, ktorý je zaujímavý aj z hľadiska strieborných rúd. Domnievame sa že bude potrebné koncepciu vyhľadávania medených rúd formulovať širšie s ohľadom na to, že historické údaje nám signalizujú prítomnosť veľkých medených akumulácií na Slovensku vyťažených v minulosti, napr. Smolník a Špania Dolina. Z ložiska medených rúd v Španej Doline bolo vyťažené v priebehu historickej ťažby takmer 70 tis. ton medi. Nájst podobné ložisko, ktoré nepokladáme a priori za vylúčené, by mohlo podstatne ovplyvniť aj celoštátnu surovinovú bilanciu Cu rúd.

Veľmi nádejným programom za dnešného stavu poznatkov i cenových relácií na svetovom trhu sa nám javí prospekcia ortuťových rúd jednak preto, že už existuje úpravárenská kapacita (Rudňany), ktorá by mohla spracovať aj ďalšie, najmä rumelkové rudy. Preto chceme rumelkovým indiciám venovať v blízkej budúcnosti zvýšenú pozornosť práve tak Spišsko-gemerskej oblasti, ako aj neovulkanitom a ich substrátu.

Ložiská antimových rúd Slovenska nepovažujeme za vyčerpané. Avšak existuje tu disproporcja medzi prognóznymi možnosťami a súčasným stavom zabezpečenia produkcie. Vyvíjame úsilie nájsť významnejšie rudné akumulácie v oblasti Liptovskej Dúbravy, ktorá by umožnila preklenúť časový interval medzi vydobytím dnešných zásob rudy a objavením a preskúmaním nových antimonových ložísk.

Napriek postupnej likvidácii ťažby zlatých rúd v oblasti Kremnice, Slovensko ostáva územím s potenciálnymi možnosťami výskytu ekonomicky ťažiteľných zlatých rúd. Sú to zlatonosné rozsypy (recentné alúvium Dunaja) a rozsypy z úpätí niektorých kryštálických pohorí západného Slovenska ako aj alúvium východoslovenských riek. Indície primárnych rúd sa rysujú v pokračovaní kremnického rudného revíru, v periférnych častiach niektorých kryštálických jadier Západných Karpát, ale aj v klastogenných postupnostiach magurského paleogénu. K riešeniu tejto problematiky sa však bude pristupovať veľmi opatrne na základe dobre preskúmaných geologických pomerov po starostlivom zvážení genetických i štruktúrnych možností zlatonosných rajónov.

Počítame s redukovaním prospekčných prác na uhlie. Budeme venovať pozornosť iba priestorovému doriešeniu bilančných zásob na južnom okraji handlovského uhoľného ložiska.

Predložený koncepčný návrh orientácie aktivity Slovenského geologického úradu, ktorý podľa našej mienky je ekonomicky, politický i geologicky dostatočne podložený, vytvára pred celou geologickou službou široký priestor pre realizáciu. Ak kvantifikujeme túto nutnú činnosť či už v jednotkách kapacitných alebo finančných, vychádza nám, že v najbližších rokoch – ak národné hospodárstvo chce dodržať tie plány, ktoré si pred seba postavilo – rozsah geologickej práce nemôže byť podstatne redukovaný. Zatiaľ nie je nám

jasná štruktúra finančného zabezpečovania týchto nárokov, avšak Slovenský geologický úrad vyvinie všetko úsilie aby dodržal v tomto článku načrtnutú tendenciu.

Sme presvedčení, že úroveň geologickej služby na Slovensku umožní nám realizovať predkladaný návrh koncepčného zamerania našej činnosti. Sústreďenie technickej i geologickej kapacity na tieto najnaliehavejšie úlohy iste bude korunované úspechom. Včasné ukončenie týchto programov nám v budúcnosti rozviaže ruky pre široko koncipované náročné geologické surovinové programy v ďalšom období.

Slovenský geologický úrad